

Rett og urett

Spalten omhandler juridiske forhold av betydning for leger. Ideer og innlegg sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Påtale etter begjæring fra Helsetilsynet

Lov om helsepersonell av 2. juli 1999, som trådte i kraft 1. januar 2001, erstattet både legeloven og de andre tidligere profesjonslovene.

Helsepersonelloven er for en stor del en stadfesting av tidligere gjeldende rett på området, men inneholder også noe nytt, blant annet bestemmelsen om at offentlig påtale ved straffbare brudd på loven finner sted etter begjæring fra Statens helsetilsyn eller hvis allmenne hensyn krever det (§ 67, 2. ledd).

Påtaleregelen kom inn i helsepersonelloven etter forslag fra Riksadvokaten. Bakgrunnen for forslaget var ønsket om å trekke tilsynsmyndigheten mer aktivt inn i saker hvor det er grunn til å vurdere straffereaksjoner mot helsepersonell eller virksomheter innen helsetjenesten. Ifølge Riksadvokaten er det avgjørende for påtalemyndigheten å kunne få råd av tilsynsmyndigheten som fagorgan i slike saker, da påtalemyndigheten ikke har denne type kompetanse. Ordningen vil forhåpentligvis medvirke til ensartet praksis på området.

Helsepersonelloven § 67 innførte en generell bestemmelse om straff hvis en handling er gjort med forsett eller grov uaktsomhet. Terskelen for å anvende straff ved uhell under pasientbehandling skal være høy. Det skal bare reageres overfor markante avvik fra forsvarlig virksomhet. Den nye påtaleregelen innebærer derfor ikke at leger vil bli anmeldt og straffet i større utstrekning enn før. Helsetilsynet har blant annet begjært påtale i en sak hvor det ikke forelå tilstrekkelig sikre rutiner for å melde fra om infiserte blodprodukter til brukerne.

Politiet vil regelmessig få kunnskap om forhold det kan være aktuelt å etterforske etter helsepersonelloven § 36. Denne bestemmelsen viderefører legeloven og fastsetter at leger skal gi politiet melding hvis det er «grunn til å tro at dødsfallet er unaturlig». I forskrift er det fastsatt at slik

melding skal gis «snarest mulig», og det er nærmere angitt når dødsfall ansees unaturlig. Som unaturlig dødsfall regnes blant annet dødsfall som kan skyldes drap eller annen legemskrenkelse, selvmord eller selvpåført skade, feil, forsømmelse eller uhell ved undersøkelse eller behandling av sykdom eller skade, ukjent årsak når døden har inntrådt plutselig og uventet samt funn av ukjent lik. Melding om betydelig personskade eller hendelser som kunne ført til slik skade, skal bare gis til fylkeslegen, som vurderer om det er grunn til å underrette politiet. Politiet får også henvendelser fra andre om forhold knyttet til behandling av pasienter.

Uavhengig av hvordan politiet får kjennskap til saken, må politiet i sin videre behandling ta hensyn til påtaleregelen i straffeprosessloven § 229. Påtalemyndigheten må gi aktuelle opplysninger til den myndighet som kan begjære påtale når den antar at det er foretatt en straffbar handling. Riksadvokaten har uttalt at det er lite hensiktsmessig å begrense dette til de saker hvor påtalemyndigheten antar at det er foretatt en straffbar handling. Politiets behov for å innhente uttalelse fra tilsynsmyndigheten vil være størst der hvor det er *uvisst* om det er begått et straffbart forhold. Det vil ofte være både vanskelig og uheldig om påtalemyndigheten allerede ved mottak av en anmeldelse skal måtte gjøre seg opp en mening om hvorvidt det er grunn til å anta at det foreligger et straffbart forhold. Det vil dessuten være uhenktsmessig om Helsetilsynet skal måtte ta stilling til påtalespørsmålet før saken er ferdig etterforsket. Derimot kan det være god grunn til å forhøre seg med tilsynsmyndigheten hvorvidt saken bør etterforskes.

Politiet skal forelegge meldinger etter helsepersonelloven § 36 og andre meldinger om forhold som kan gi mistanke om brudd på helsepersonelloven for fylkeslegen i det aktuelle fylket. Fylkeslegen skal gi råd om etterforskning bør iverksettes. Fylkeslegens uttalelse er rådgivende, og politiet må selv beslutte om vilkårene for å iverksette etter-

forskning er til stede. Riksadvokaten har uttalt at det sjelden vil være aktuelt å igangsette etterforskning mot fylkeslegens tilråding. Helsetilsynet har fastsatt en frist på tre uker for fylkeslegen til å avgi uttalelse om etterforskning bør igangsettes.

Helsetilsynet må begjære offentlig påtale senest seks måneder etter at Helsetilsynet fikk kjennskap til den straffbare handlingen. På grunn av denne seksmånedersfristen må politiet senest fire måneder etter at saken ble sendt til fylkeslegen første gang, på ny sende den til fylkeslegen med anmodning om at det tas stilling til om det skal begjæres påtale. Sakens faktum må på dette tidspunkt være så godt klarlagt at det er mulig for Helsetilsynet å ta stilling til påtalespørsmålet.

Ved avgjørelse av påtalespørsmålet må det legges vekt på at helsepersonellet har som oppgave å yte behandling, ofte av livredende karakter og under tidspress, hvor konsekvensene av små feil lett blir katastrofale. Dersom Helsetilsynet begjærer påtale, må krav som det er naturlig å stille for den aktuelle virksomhet, beskrives og avvikets alvorlighet angis så langt det er mulig.

Straffebestemmelsen i helsepersonelloven § 67 retter seg etter ordlyden til alle. Mest aktuelt er helsepersonell. Fordi § 74 sier at ingen uriktig må benytte titler eller annonserere virksomhet på en slik måte at det kan gis inntrykk av at vedkommende har autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, retter bestemmelsen seg også mot andre.

Den nye påtaleregelen medfører økt kontakt mellom helsemyndigheten og politiet. Dette vil forhåpentligvis bidra til at begge etaters ekspertise utnyttes bedre enn før. Riksadvokaten og Helsetilsynet har denne høsten avholdt to seminarer for å bedre samarbeidet om disse sakene. Det må imidlertid understrekes at politiet har ansvaret for etterforskning og påtaleavgjørelse på samme måte som Helsetilsynet alene er ansvarlig for den tilsynsmessige siden av saken.

Kristin Cordt-Hansen

Statens helsetilsyn
Postboks 8128 Dep
0032 Oslo